

ƏHMƏD CAVADIN TÜRKİYƏDƏ NƏŞRİ VƏ ÖYRƏNİLMƏSİ

A.MƏMMƏDLİ

AMEA-nın N.Gəncəvi ad. Ədəbiyyat İnstitutu

Eyni kökdən qaynaqlanan Türkiyə və Azərbaycan ədəbiyyatı tarix boyu qarşılıqlı şəkildə inkişaf etmişdir. Böyük Füzulinin Türkiyədə və Azərbaycanda eyni dərəcədə öyrənilməsi və sevilməsi buna parlaq sübutdur. Əski ortaq abidələrimiz, Yunus Əmrə, Namiq Kamal, Tofiq Fikrət, Ə.Hamid, M.A.Ərsoy, M.Ə.Yurdaqul və b. sənətkilər Türkiyədə olduğu kimi, Azərbaycanda da yayımlanır, sevilir. Əlibəy Hüseynzadə, Əhməd-bəy Ağaoğlu, Məmməd Əmin Rəsulzadə, Almaz Yıldırım, Hüseyn Cavid, Abdulla Şaiq, Əhməd Cavad, Cəfər Cabbarlı və başqa Azərbaycan şairləri də Türkiyədə belə sevilmiş, dəyərləndirilmişlər. Təsadüfi deyil ki, M.Ə.Rəsulzadə özünün İstanbulda yazdığı «Çağdaş Azərbaycan ədəbiyyatı» əsərində fəxrlə yazırdı ki, N.Kamal M.Hadini, Ə.Hamid H.Cavidi, M.Ə.Yurdaqul A.Cavadı «ədəbi oğulluğa» qəbul etmişdi (8, s. 35). Gerçəkdən, adını çəkdiyimiz bu romantik Azərbaycan şairləri həmin Türkiyə sənətkilərindən bəhrələnmişlər. Bunlar ayrıca bir araşdırma mövzusudur. Biz burada görkəmli istiqlal şairimiz A.Cavadın Türkiyədə öyrənilməsi məsələsini aydınlaşdırmaq istədik.

Türkiyədə A.Cavadın çap olunmuş kitablarından biri «Çırpınırdı Qara dəniz»dir (10). Tərtibçi Sərvət Gürcanın kitabına yazdığı müqəddimə akademik B.Nəbiyev tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir (9, 46-47). Müqəddimədə şairin həyat və yaradıcılığının işıqlandırılmasına Türkiyə qaynaqları da cəlb olunur, şairin dünyagörüşü, türkçülüüyü açıqlanır, əsas şeirləri incələnilir. T.Fikrət, R.Tofiq, M.A.Ərsoy, M.Ə.Yurdaqul kimi şairlərdən təsirlənməsi məsələsi aydınlaşdırılır. Burada deyilir: «Əhməd Cavad... türk və islam dünyasının təsirli və ən güclü düşünürü olan İsmayıl Qasıralının işarət etdiyi «dildə, fikirdə, işdə birlik» düsturu ilə Ziya Göyöl və Ömər Seyfəddinin «yaşayan türkcə»nin İstanbul ağzına dayanaraq «yazı dili» olaraq istifadə edilməsi fikrinin seirdə Yurdaqulla birlikdə ən önəmli uygulayıcısı oldu. Bunu yaparkən də milli vəzn olan heca vəznindən istifadə etdi. Şeirlərində milli ruh, milli düşüncə, milli iş, milli dili gözletdi» (10, s. 9).

Türkiyədə əldə etdiyimiz «Selam Türkün Bayrağına» kitabı isə 1992-ci ildə nəşr edilməsinə baxmayaraq indiyə qədər Azərbaycanda tədqiqata cəlb edilməmişdir. İrfan Murad Yıldırım Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli tədqiqatçısı prof. Yavuz Akpınarın elmi məsləhətçiliyi ilə hələ 1990-cı ildə yazdığı «Əhməd Cavad: Həyatı və əsərləri üzərində bir çalışma» işini «Selam Türkün Bayrağına» adı ilə kitab şəklində çap etdirib (11). Üzərində Azərbaycan bayrağının rəsmi olan ağ rəngli kitabda Ə.Cavadın «Qoşma», «Dalğa» əsərləri və «Digər şeirləri» başlığı altında 1958-ci ildə nəşr edilmiş kitabından seçmə şeirlər verilib. Bu son kitab-

dakı şeirlərin çoxu «qorxunc bir siyasi təzyiq altında yazıldığı üçün», İ.Murad «Digər şeirlər» bölümünə bu şeirlərin hamısını deyil, sadəcə oxucuda rejimin amansızlığı, şairin faciəsi haqqında təsəvvür yaradan və yeri gəldikcə istinad edə biləcəyi şeirləri daxil etmişdir.

224 səhifəlik bu kitab öz quruluşu və səviyyəsi ilə diqqəti çəkir. Bizi maraqlandıran bir də İ.M.Yıldırımın kitaba 56 səhifəlik ön söz yazmasıdır. Tədqiqat səciyyəli bu ön sözdə Ə.Cavadın yaradıcılığının əsas istiqamətlərinin və mərhələlərinin aydınlaşdırılmasına üstünlük verilir. Burada XX yüzilliyin əvvəllərində Azərbaycanın ümumi özəllikləri, Türkiyə ilə əlaqələri, ingilis və rus müstəmləkəçiliyinin tənqidi, sosial həyatla bağlı şeirlər, sevgi şeirləri, şairin daxili ziddiyyətləri və öz «mən»ini anladan şeirlər, 1920-ci ildən sonrakı şeirlər, yeni quruluşla bağlı və s. başlıqlar altında ədəbiyyatşünaslığımız üçün ümdə problemlər araşdırılır. İ.Muradın bu fikri də doğrudur ki, «Əhmət Cavadı oxumaq Azərbaycan türkünün bu illərdəki ümidlərini, milli həyəcanlarını, duyğularını tanımaq, öyrənmək deməkdir» (11, s. 55). Onun «Ə.Cavadın şeirlərində Tanrıya münasibəti «Dədə Qorquddakı Dəli Dömrül havasındadır» fikri də düşündürücüdür. Belə yeni, cəlbədicə elmi mülahizələrə görə də alimin bu tədqiqatı araşdırılmağa layiqdir.

İ.Murad girişdə M.F.Axundzadədən üzü bəri siyasi olayların təsiri ilə milli şüurda baş verən dəyişikliklərdən söhbət açır, bu işdə Azərbaycana göndərilən qəzet, dərgi və kitabların rolunu da diqqətə çəkir. Müəllif bu dövərdə Türkiyədə bulunan Azərbaycan ziyalılarının ədəbi-mədəni hərəkətlərdən, siyasi cərəyanlardan təsirləndikləri haqqında da danışaraq, maraqlı fikir söyləyir: «Bunlar Azərbaycan və Türkiyə arasında sanki kültürel bir körpü yaratmışdılar. Bu aydınlar sayəsində Azərbaycan fikir və sənət hayatında Türkiyənin izləri görünməyə başladı» (11, s. 9).

İ.Murad milli romantik şeirin ədəbiyyatımızda ən qüdrətli təmsilçilərinin M.Hadi, H.Cavid, A.Səhhət və Ə.Cavad olduğunu yazır, A.Şaiqi isə «realist şeirin ən önəmli təmsilçisi, eyni zamanda yaxşı hekayəçi» kimi təqdim edir (11, s. 10). Bizcə, müəllifin A.Şaiqi romantizm ədəbi məktəbinə aid etməməsi, onun yalnız realizminə üstünlük verməsi mübahisə doğurur. Çünki üslubunu hər zaman qoruyub saxlayan A.Şaiqi romantik ədəbiyyatımızın görkəmli nümayəndələrindəndir.

Müəllifin fikrincə, Cavadı başqa şairlərdən fərqləndirən cəhət «onun Azərbaycan istiqlalına və milli duyğularına tərcüman olmasıdır» (11, s. 13). Odur ki, yazırdı: «...Ə.Cavadı oxumaq Azərbaycan türkünün bu illərdəki ümidlərini, milli həyəcanlarını, duyğularını tanımaq, öyrənmək deməkdir. ... Onun şeirlərində ölkəsiylə birlikdə öz taleyini də addım-addım təqib etmək mümkündür. ... Onun şeirlərində şairin özünü var edən idealları taleyin acı bir oyunuyla rədd etmək məcburiyyətində qalmasını və bu zaman duyduğu ruhi sancıları, fəryadları da görmək mümkündür» (11, s. 13).

Kitabın «Əhmət Cavad (1892-1937)» bölümündə İ.Murad zəngin qaynaqlar əsasında şairin tərcümeyi-halını vermişdir. Müəllif hələ arxiv materiallarının üzə çıxmadığı bir zamanda həmin materiallarla kifayətlənməmiş, 1990-cı ildə Ə.Cavadın oğlu Yılmaz Axundzadə və şairin həyat və yaradıcılığının görkəmli tədqiqatçısı Ali Saləttinlə Bakıda görüşüb, fikir mübadiləsi aparmış, bəzi nüanslara mümkün olduğu qədər aydınlıq gətirməyə çalışmışdır (6, s.22).

Müəllif Ə.Cavad yaradıcılığı haqqında fikirlərini ümumiləşdirilmiş şəkildə belə ifadə edir: «Biz şairin 1920-ci ildən əvvəlki şeirləri ilə sevincini, coşqusunu, səmimiyyətini, milliyyətçi yönünü tanıyacağıq. 1920-ci illərdən sonrakı şeirlərində isə gərginliklərini, çarəsizliklərini, ağrı-acılarını izləyəcəyik. Bu son dönmə şeirlərində etdiklərini, fikirlərini inkar etməyə məcbur edilən bir sənətçinin fəryadlarını duyacağıq» (11, s. 26).

Türkiyə ilə ilgili şeirlərdən bəhs edərkən müəllif «Şəhidlərə», «Türk ordusuna», «Ey əsgər», «Çırpınırdın, Qara dəniz», «Şəhid əsir», «Mən bulmuşam», «İstanbul», «Bismillah» kimi şeirləri ayrıca təqdim edir və bildirir ki, «bu şeirlərdə Türkiyə bəzən həsrətlə gözlənilən bir sevgili, bəzən Turan ordusu, bəzən də qeyri-adi özəllikləri olan bir xilas-kar kimi yer alır» (11, s. 27). Müəllif «Mən bulmuşam» şeirini isə belə açıqlayır: «O, cənnətini açıq gözlə görülən bir rəyada, Türkiyədə tapmışdır» (11, s. 27). O, «yalnız Türkiyənin deyil, bütün türklüyün paytaxtı olaraq gördüyü İstanbula və türklüyün qırılan ümidlərinə gözyaşı tökür. Bu, səmimiyyət dolu bir ağlamadır. Çünki bütün dünya türklüyünün ümidi Türkiyədir. Oranın paytaxtının işğalı da bütün türk dünyasında böyük bir ümitsizlik oyandırmışdır» (11, s. 29). Müəllif Türkiyəyə bağlı şeirləri incələyərək doğru deyir ki, «şair siyasi meydana görülən bu qarışıqlıqda bütün türklərin istər coğrafi, istərsə də fikrən birləşdiyi bir ideal axtarırdı. Bu ideal Turan idealıdır və bunu gerçəkləşdirəcək olan da Türkiyədir» (11, s. 30). Ə.Cavadın öz şeirlərində «Bakını xilas etməyə gələn türk ordusundan ordumuz deyə söz etməsi, ingilislərə Çanaqqalada dərs verdik deyə öyünməsi, İstanbulun işğalına gözyaşı tökməsi də bu səbəbdəndir» (11, s. 37).

Ə.Cavad bütün xalqların azad və müstəqil yaşadığı dünya gülşənində müxtəlif xalqlara məxsus güllər, çiçəklər arasında Azərbaycan ətirli, Azərbaycan rəngli möcüzəni də həmişə görmək istəyirdi (11, s. 24-25).

İ.Murad «Yazıq», «Hərbzədələr», «İmdad», «Nə gördümsə» şeirlərində milli birlik şüurunun əksini yüksək dəyərləndirir. Şairin «millet dediyi zaman bütün dünya türklüyünü» (11, s. 39) nəzərdə tutduğunu bildirir. Bu şeirlər «Cəmiyyəti-xeyriyyə» xətilə işğal olunmuş Türkiyə ərazilərini gəzdikdən sonra, «Doğu Anadoluda erməni qətləminə məruz qalan türk əhaliyə yardım üçün başladılan «Qardaş köməyi» kompaniyasını dəstəkləmək məqsədi ilə yazılmışdır» (11, s. 39). Duyulur ki, müəllif Ə.Cavadın «bu ağrı-acıların, bu vəhşiliyin şahidi olduğunu», «onların izzətini öz içində hiss etdiyini» bilir (11, s. 40).

«Sevgi şeirləri» bölümünü İ.Murad vətən sevgisi və bəşəri sevgi şeirləri deyə 2 hissədə incələyir. Vətən sevgisini tərənnüm edən şeirlərdən danışarkən müəllif «Azərbaycan bayrağına», «Al bayrağa» və «Aşiqin dərdi» kimi şeirlərin üzərində dayanır. «Nədən yarandın» şeirindəki «sevgili mələklərin gülüşü», «buludların öpüşü» kimi deyimləri «orijinal imiclər» adlandırır (11, s. 45).

«Şairin daxili ziddiyyətləri və öz «mən»ini anladan şeirlər» bölümündə müəllif Ə.Cavadın əsla ümitsizlik təlqin etmədiyindən danışaraq yazır: «O, ən çətin anlarda, ən pis vəziyyətlərdə belə bəlkə soyuq-qanlılığını itirmiş, amma əsla ümidini itirməmişdir. Bu, əsəbilikdən, yetərinə anlaşılmamaqdan doğan bir sıxıntıdır» (11, s. 45). Burada «Mən kiməm», «Şeirimə», «Şeirim», «Mayıs», «Dərdim» kimi şeirlər önə çəki-

lir. İ.Murad «Of, bu yol» şeiri üzərində xüsusi dayanır, şairin öz-özüylə apardığı həsabləşməsinin «enişli-yoxuşlu bir vəziyyətdə olduğunu bildirir və bunun səbəbini haqlı olaraq dövrün siyasi dəyişikliklərində görür (11, s. 49).

Şairin 1920-ci ilə qədərki yaradıcılığından danışarkən İ.Murad özü də etiraf edir ki, «Ə.Cavadın şeirlərini siyasi, sosial mövzulu, sevgi şeirləri və s. deyə dəqiq cizgilərlə ayırmaq bizi bəzən yanıldaçaqdır» (11, s. 38). Bu, doğrudan da, belədir. Məsələn, «Bismillah» və «İngilis» şeirlərinin adı «Türkiyəylə ilgili olanlar» bəhsində çəkilsə də, müstəmləkəçiliyə aid olan bəhsdə təhlilə çəkilir. Çünki «Bismillah» müstəmləkəçilik əleyhinə, həm də Bakının azad etməyə gələn türk ordusunun şərəfinə yazılmışdı.

«Al bayrağa» və «Azərbaycan bayrağına» şeirlərində «bayraq sevgisiylə bərabər Türk birliyi düşüncəsinin» də olduğunu qeyd edən müəllifin (11, s. 44) bu fikirləri də maraqlıdır ki, «bayraq hüriyyətin simvoludur. Şair bu hüriyyəti dini motivlərdən istifadə edərək izah edir. Hüriyyət Turan yolunda mücadilə verilirəkən qarşılarına çıxmışdır. Türklər bu lütfü dəyərləndirmişlər və Allahın ay və ulduzunu simvol olaraq almışlar» (11, s. 44).

Odur ki, «Turan ideali» mövzusu ayrı-ayrı bölümlərin içində əridilməyib, ayrıca bir bölüm kimi işlənsəydi, daha yaxşı olardı. Çünki Türkiyə və Azərbaycan sevgisi «Gedərkən Turana çıxdın qarşıma» deyən Ə.Cavadın Turan idealının, Turan eşqinin ayrılmaz hissəsidir.

Simvolik tərzdə yazılan «Unudulmuş sevdə», «Kölgəm ilə Mən», «Göygöl» kimi şeirlərdən danışanda da, İ.Murad istər-istəməz «Turan ideali» mövzusunə toxunur. Çünki müəllifin özü dediyi kimi, Ə.Cavad «dövrünün siyasi çaxnaşmaları və qarışıqlığı arasında milli birliyi, Türk birliyini özünə hədəf seçmiş, bunun üçün də ölümə qədər getmiş bir şairdir» (11, s. 38).

Burada Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin bolşevik Rusiyası tərəfindən işğalından sonra Ə.Cavada olan təzyiqlərdən, təhdidlərdən də söz açılır. Və doğru deyilir ki, «Ə.Cavad bəzən bu tənqidlərə gücü yetdiyincə cavab verməyə», bəzən də «simvolların arxasında gizlənməyə çalışır»dı (11, s. 50-51).

Kitabda şairin simvolik tərzdə yazılan «Unudulmuş sevdə», «Sən ağlama», «Kür», «Göygöl», «Kölgəm ilə Mən», «Səsli qız» kimi şeirlərdən daha geniş bəhs edilir. «Unudulmuş sevdə» şeiri haqqında oxuyuruq: «Unudulmuş sevdə» şairin ideallarıdır. Onları xatırladıqca şair hüznü bir xoşbəxtlik hiss edir. Amma duyğusuz, qəlbsiz zamanın əli şairi sarsıtdığı üçün o, keçmiş sevdaları unutmaq məcburiyyətində qalmışdır. Fəqət o sevdanın izləri hələ ürəyindədir» (11, s. 53). «Üzərində ən çox mübahisələr gedən böyük gurultular qoparan bir şeir» kimi təqdim etdiyi «Göygöl» haqqında danışarkən, müəllif burada da türk birliyi arzusu olduğunu qeyd edir: «Bir zamanlar qovuşma həyata keçmək üzrəyə, fələk oyununu oynamış və iki sevgili (Türkiyə və Azərbaycan) bir-birlərindən ayrı düşmüşlər» (11, s. 53). «Kür» və «Səsli qız» şeirləri haqqında da maraqlı fikirlər söylənir: «Şair Kürə səslənirəkən elə bil özünə də öyüd verir. Şair yenidən coşmağa çalışan Kürə acı gerçəyi xatırladır. Dövrən köhnə dövrən deyildir. Kürün taleyi artıq başqalarının əlindədir. Eynilə şairin taleyi kimi» (11, s. 54).

İ.Muradın bu fikrile də tam razıyıq ki, «Ə.Cavadın yeni quruluşla bağlı şeirlərində «elə misralar var ki, hər biri rejimin insanları, şəxsiyyətləri necə əzib yox etdiyini göstərməsi baxımından ibrət dolu tarixi vəsiqədir» (11, s. 59).

İ.Muradın «Füzuli», «Aya», «Xuluqda», «And olsun», «Çoban qızı», «Qurban olduğum», «Madonnaya», «Gözəl qadın», «Leyla», qızı Almaz üçün yazdığı şeirlərə münasibəti də diqqəti çəkir. «Qızıma» şeirini «Azəri ədəbiyyatında yazılmış mərsiyə – şeir tipinin ən gözəl nümunələrindən biri» adlandırması fikrile tam razıyıq. Həqiqətən, Ə.Cavad bu şeirdə «həm lirizm, həm ifadə tərz, həm də şəkil baxımından böyük bir orijinallıq göstərmişdir» (11, s. 38). Lakin İ.Murad Ə.Cavadın «And olsun», «Leyla», «Füzuli», «Xuluqda» kimi şeirlərdən başqa «digər şeirlərdə quru və donuq bir hava» olduğunu da söyləyir (11, s. 60). Bizə elə gəlir ki, bu bölümdə sadaladığı şeirlərin arasında «Qurban olduğum» kimi incə, lirik şeirlər müəllifin nəzərindən qaçmışdır.

O, şairin yüzə qədər şeirini incələyərək doğru deyir ki, «hamısı heca vəznində olan bu şeirlərin 52-sində şair 11-lik, başqa şeirlərində isə 7, 8, 13, 14 və 16-lıq heca qəliblərindən istifadə etmişdir.

«Dilimiz» şeirindən danışarkən müəllif ərəb və fars kəlmələrinin yerinə türk sözlərinin işlədilməsini istəyən Ə.Cavadın təklif etdiyi «düz-lük» (istiqlamət), «tutalkaç» (dəlil) kimi ifadələrə etiraz edir (11, s. 62). Bunu indi demək asandır. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, bu şeir 1913-cü ildə, hələ ədəbiyyatımızda «dil» yerinə «zəban», «yağmur» yerinə «baran», «sarı» yerinə «zərdə», «qardaş» yerinə «bəradər», «bacı» yerinə «həmsirə» kimi sözlərin işləndiyi bir dövrdə yazılmışdı. Zaman göstərir ki, Ə.Cavad hələ 21 yaşındaykən yazdığı «Dilimiz» şeirində bu sözlərə etiraz etməkdə haqlı idi.

İ.M.Yıldırım bu əsəri yazmağa başlarkən Azərbaycanda «Sən ağlama, mən ağlaram», «Haqq bağırın səs», eləcə də akad. B.Nəbiyevin «Əhməd Cavad» kitabı, Ə.Saləddinin tərtib etdiyi iki cildli «Seçilmiş əsərləri» və «Əhməd Cavad» monoqrafiyası hələ çap olunmamışdı. İ.Murad öz tədqiqatında, əsasən, Azərbaycandakı 1990-cı ilə qədər üzde olan materiallardan istifadə etmişdir.

Müqəddimədə İ.M.Yıldırım «hər zaman yardımçı olan, yol göstərən xocam» (11, s. 6) deyərək söz açdığı Yavuz Akrınara, eləcə də Azərbaycanda qaynaqları əldə etməkdə ona köməklik göstərən prof. V.Sultanlı və M.Həsənovaya təşəkkürünü bildirir. Öz adımızdan biz də İ.M.Yıldırıma cavadsünaslığa ərməğan etdiyi bu dəyərli əsər üçün dərin minnətdarlığımızı bildiririk.

Yazıçı Müslüm Oğuzun öz romanını Ə.Cavadın məşhur «Nisan ağlar mayısa» misraları ilə adlandırması da maraqlı faktlardandır (6). Bu da təqdirəlayiqdir ki, Tural Hüseynoğlu həmin roman haqqında elmi iş yazmışdır (4). Romanda M.Ə.Rəsulzadə, N.Nərimanov, M.B.Məmmədzadə, C.Cabbarlı ilə yanaşı Ə.Cavadın da canlı obrazı yaradılmışdır. Bu obraz şairin həyat tarixçəsi və amalı ilə səsleşir.

XIX-XX yüzillər Azərbaycan şairlərindən heç kəs Türkiyədə Ə.Cavad qədər nəşr və tədqiq olunmamışdır. Burada bəhs etdiyimiz kitabların xaricində Əhməd Cavadın yaşadığı dövrdən bu günümüzə qədər Türkiyədə müxtəlif qəzet və dərgilərdə saysız-hesabsız şeirləri dərc edilmiş, şair haqqında bəhs edilmişdir. Hətta onun Ü.Hacıbəylinin musiqi bəslədiyi «Çırpınırdın, Qaradəniz» şeiri Türkiyədə MHP partiyası-

nın milli marşına çevrilmişdir. Bütün bunların səbəbi onun həm milli istiqlal şairi kimi tanınması, həm də Türkiyə, türk sənətkarları ilə əliş-giləri və türkçülüü ilə izah oluna bilər.

QEYDLƏR:

1. Ali Saləttin. Əhməd Cavad. Bakı: 1992.
2. Əhməd Cavad. Seçilmiş əsərləri, I cild, Bakı: 1993.
3. Bayramoğlu A. Azərbaycan Demokratik Respublikası dövründə ədəbiyyat. Bakı: 2003.
4. Hüseynoğlu T.T. Azərbaycan Demokratik Respublikasının ağır illərinin romanı. Bakı: 2003.
5. Qəhrəmanlı N. Üç budaq (Ə.Cavad, M.Müşfiq, A.Yıldırım). Bakı: 1991.
6. Müslüm Oğuz. «Nisan ağlar Mayıs». İstanbul: 2000.
7. Nəbiyev B.Ə. Əhməd Cavad. Bakı: 1993.
8. Rəsulzadə M.Ə. Çağdaş Azərbaycan ədəbiyyatı. Bakı: 1991.
9. Salamoğlu T. Əhməd Cavad. Fəciəli talelər. Bakı: 1998.
10. Servet Gürçan. «Çırpınırdı Kara deniz». Ankara: 1992.
11. Yıldırım İrfan Murat. «Selam Türkün bayrağına». İzmir: 1991.

ВОПРОСЫ ИЗДАНИЯ И ИССЛЕДОВАНИЯ АХМЕДА ДЖАВАДА В ТУРЦИИ

A.MAMMADLI

РЕЗЮМЕ

В статье впервые изучаются вопросы издания и исследования известного азербайджанского поэта Ахмеда Джавада в Турции. Здесь конкретные суждения таких литературоведов и писателей как Сервет Курджан, Иrfан Мурат Ыылдырым и Муслим Огуз.

Автор, изучая эти материалы, утверждает, что они обогащают общее литературоведение и историю литературной связи двух братских народов.

THE PROBLEM OF THE INVESTIGATION AND PUBLICATION OF AHMAD GAVAD IN TURKEY

A.MAMMADLI

SUMMARY

In the article are studied the problem of the investigation and publication of great Azerbaijani poet Ahmad Gavad in Turkey for the first time. Here are dealt with the books, articles and thoughts of scientists and poets such as S.Gurjan, I.M.Ildirim and M.Oghuz.

Investigating all these the author comes to a conclusion that the works play the great role in the literary criticism and in the history of the literary connection of two brother people.